

buka w minionych, poprzedzających dzisiejszy, okresach klimatycznych, sądzę, że w takich warunkach: na zboczach morenowych, nad jeziornymi rynkami, przy lokalnej znacznej wilgotności powietrza i jak tutaj, przy znacznej zawartości węgla wapnia w glebie, buk jest rodzimym tutejszym gatunkiem i należało mu poświęcić nieco uwagi, choćby przy wyborze powierzchni charakteryzujących i obserwacyjnych.

Niezależnie od tych uwag praca inż. Alexandrowicza niewątpliwie jest wartościowym przyczynkiem zarówno do badania stosunków siedliskowych i fitosocjologicznych lasów Wielkopolskiego Parku Narodowego i uzupełnia dane zawarte w pracach Szulcowskiego, Spławy-Neymana, Urbńskiego i Wodniczki o tym ciekawym i pięknym zakątku Wielkopolski, a także, jako wnosząca nowe idee co do klasyfikacji siedlisk leśnych, zasługuje na specjalną uwagę.

Konstanty Stecki

Prof. Dr Dezydery Szymkiewicz, *Botanika*. Warszawa 1949. Państwowy Instytut Wydawnictw Rolniczych. Format 17×24, str. 333, tabl. 8, rycin 267. Cena 800 zł.

Książka opatrzona jest słowem wstępnym „Od Wydawnictwa”, gdzie podkreślono iż Szymkiewicz był uczonym, który zawsze uznawał społeczne znaczenie nauki, nie izolował się od życia, a szedł z jego nurtem. Był radką, stawał po stronie wyzyskiwanych, brał udział w proteście przeciw Brześciowi, Berezie, był przewodniczącym Lwowskiego Oddziału Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela.

BOTANIKA składa się z krótkiego wstępu i czterech części: Morfologii ogólnej, Morfologii szczegółowej, Fizjologii roślin i Geografii roślin.

Część I obejmuje budowę komórkową roślin, składniki żywe i martwe komórki, powstawanie komórek, kariokinety, rolę chromozomów i tkanki.

Dalej omówiony jest rozwój roślin, wyjaśniono pojęcie cyklu rozwojowego, rozmnażanie płciowe i bezpłciowe u roślin wyższych i niższych. Omówione jest także pojęcie jarowizacji.

Następny rozdział poświęcony jest systematyce roślin, daje pojęcie gatun-

ku elementarnego i zbiorowego, podwójnej nomenklatury, układu roślin w jednostki wyższego rzędu. W ogólnym przeglądzie świata roślinnego przedstawiona jest morfologia i rozmnażanie różnych roślin od najniższych do najwyższych. Nie jest to suchy przegląd gatunków w systematycznym porządku, lecz zaopatrzony w masę wiadomości o sposobach rozmnażania, rozmieszczenia i ekologii. Słusznie podkreślone zostały grupy roślin niższych i wyższych, mających znaczenie dla rolnictwa jak: bakterie, grzyby pasożytnicze.

Część II rozpatruje morfologię szczegółową roślin, a więc rośliny okrytonasienne, sposoby ich rozmnażania, budowę kwiatów, a dalej rośliny jednolicienne, budowę ich korzenia, wiązek łyko-drzewnych, kwiatów oraz krótki przegląd roślin z podkreśleniem rodzin ważnych dla rolnictwa jak np. *Gramineae*, o których podano sporo pożytecznych wiadomości.

W ten sam sposób opracowane są rośliny dwulicienne a więc: budowa anatomiczna roślin zielnych i drzewiastych, elementy budujące roślinę, różnice między pędem a korzeniem. Ogólna budowa morfologiczna uwieńczona jest ujęciem systematycznym roślin dwulicjennych. Autor rozpatruje bezpłatkowe, wolnopłatkowe i zrosłopłatkowe, przytaczając szereg przykładów, które mają znaczenie dla gospodarki rolnej. Jako przykłady można przytoczyć rodz. *Salicaceae*, w której specjalnie podkreślono znaczenie wierzby i topoli, rodz. *Cruciferae*, *Papilionaceae*, *Papaveraceae*, *Tiliaceae*, *Umbelliferae*, *Compositae* i in., stanowiące ważne gałęzie produkcji rolniczej.

Rośliny nagonasienne są potraktowane w mniejszym zakresie, chociaż i tu omówiona jest budowa anatomiczna, dalej znajdziemy krótki przegląd systematyczny oraz znaczenie tej grupy roślin.

W morfologii szczegółowej zupełnie słusznie autor szczegółowej potraktował grzyby z uwagi na ich doniosłe znaczenie dla gospodarstwa krajowego. To też mamy tu opis pleśniaków, workowców i grzybów niedoskonałych, ich biologię i ekologię obok rozmnażania i użyteczności dla człowieka.

Część III poświęcona jest fizjologii roślin. Autor w ogólnych zarysach przedstawił przejawy życia u roślin, a

więc: odżywianie, gospodarkę wodną, sposoby pobierania wody, jej przewodzenie, parcie korzeniowe, ciśnienie osmotyczne, ruchy molekularne, znaczenie transpiracji w życiu roślin, rolę szparek oddechowych, zależności transpiracji odczynników klimatycznych. W związku z warunkami klimatycznymi pozostaje rozdział o kserofitach i hygromorfach, poparty całym szeregiem przykładów. Nie brakuje też wiadomości o pokarmach roślinnych, wiązaniu wolnego azotu, przyswajaniu węgla; łącznie z tym zagadnieniem rozpatrzone są rośliny samożywne i cudzożywne. Oświetlona została sprawa przyswajania dwutlenku węgla przez rośliny zielone i samożywne rośliny bezzieleniowe, a także przyswajanie związków organicznych.

W oddzielnym rozdziale omówiona została sprawa przemiany materii w roślinach, specjalnie zagadnienie fermentów, węglowodanów, tłuszczu i ciał białkowych.

Dalej zajmuje się autor przemianą energii w roślinach, a więc: oddychaniem i fermentacją, porusza fizjologię wzrostu, tropizmy i przechodzi do fizjologii rozwoju rośliny.

Uwieńczenie tej części jest rozdział poświęcony zmienności, ewolucji i dziedziczności, napisany przez prof. Listowskiego. Dobrze, że rozdział ten poświęcony jest w znacznej mierze dziedzinom praktycznym, a nade wszystko rolnictwu. Autor rzuca światło na nowoczesne pojęcia ewolucji.

Część IV Geografia Roślin zamyka całość podręcznika. Bez tej części podręcznik byłby niepełny, pozbawiony pewnego uogólnienia. Autor omawia podział geografii roślin na geografie ekologiczną i florystyczną, omawia ich metody, daje rozmieszczenie form roślinnych, obszary florystyczne, skład flor, pochodzenie gatunków ważnych z gospodarczego punktu widzenia. W związku z tym autor rozpatrzył interesujący problem roślinności wysp oceanicznych.

Podręcznik ten nie może być traktowany jako botanika dla szkół wyższych. Materiał naukowy ujęty jest w zbyt szczupłym zakresie i podany w specjalnym oświetleniu, ma on bowiem służyć uczniom szkół rolniczych. Cały materiał ujmowany jest pod tym kątem widzenia.

Trzeba podkreślić, że podręcznik ten opracowany jest tak starannie i oparty

na najnowszych wynikach wiedzy, że może z powodzeniem służyć nie tylko wszystkim szkołom zawodowym o charakterze przyrodniczym, ale także nauczycielstwu, leśnikom i wszystkim, interesującym się botaniką w ujęciu współczesnym. Myślę, że z podręcznika tego do pewnego stopnia korzystać będzie także młodzież szkół akademickich, przygotowując się do kolokwium i egzaminów, ponieważ znajdzie tu w skrócie wszystkie najważniejsze zagadnienia, co jest tak ważne przy powtórzeniach.

Ilustracje, zapożyczone z różnych dzieł, są wykonane dobrze. Wogóle należy podkreślić przyjemną szatę zewnętrzną podręcznika: dobry papier, czyste rysunki. Korekta naogół poprawna, chociaż nie udało się całkowicie uniknąć błędów. Widać, że Państwowemu Instytutowi Wydawnictw Rolniczych zależało na tym, aby BOTANIKA prof. Szymkiewicza wypadła jak najlepiej. Cel ten został osiągnięty w zupełności.

R. Kobendzo

Józef Borek: *Urządzenie lasu na podstawach przyrodniczych.* Kraków 1948 r. Nakład „Veritas” Tarnów, str. 338.

„Urządzenie lasu na podstawach przyrodniczych” jest pierwszą w polskiej powojennej literaturze leśnej, obszerniejszą pracą z dziedziny urządzania lasu.

Autor na wstępie zaznacza, że pracę swoją starał się tak ująć, „by każdy leśnik mógł odszukać... w porządku chronologicznym to, co koniecznie potrzebne mu będzie w czasie wykonywania prac urzędzeniowych”. Podręcznik ma więc być pomocą leśnikowi w terenie.

Całość materiału dzieli na dwie części: ogólną i szczegółową z formularzami druków urzędzeniowych.

Część pierwsza zawiera na wstępie ogólne wiadomości z urządzania lasu, w których czytelnik znajdzie definicje wielu terminów fachowych używanych w urządzaniu lasu.

Wobec nieustalenia słownictwa leśnego trudno zarzucać autorowi, że niektóre określenia definiuje nieco inaczej, jak nas uczono. Dotyczy to zwłaszcza określenia podrostu, rębni i użytków rębnych. Na ogół jednak definicje są jasne i proste.